

VÍZIKÖZMŰ-SZOLGÁLTATÁS 2.

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete a víziközmű-szolgáltatás legfrissebb statisztikai adatait és a biztonságos ivóvízellátás európai uniós és hazai jogszabályi hátterét mutatja be. Ezen kívül ismerteti a közelmúltban végbemenő hazai víziközmű-szolgáltatások integrációjának eredményét.

Bevezetés

Emberi társadalmunk egyik legfontosabb erőforrása a víz, amely sem időben, sem földrajzi értelemben nem oszlik meg egyenletesen, így a vízhez való hozzáférésünk sem állandó. Ezért az igényeinket és a lehetőségeinket össze kell hangolni, amely nemcsak a jelenben értendő, hanem a jövőbeli kilátások figyelembevételét is szükségessé teszik. Ez a gondolat azonban nemcsak a mennyiségi tényezőkre vonatkozik, hanem a víznek valamennyi tőle függő létforma – köztük az ember – számára is megfelelő minőségű elérhetőségét jelenti. Vagyis létfontosságú, hogy a vízfelhasználás a környezeti tényezőkben való természetes vízkörforgást ne veszélyeztesse ([Nagy Rudolf 2023](#)).

AZ IVÓVÍZ BIZTONSÁGA

Az **ivóvízbiztonság** az ivóvíz minőségét, a fogyasztó általi elfogadhatóságát, valamint a használat helyén elérhető elegendő mennyiséget jelenti. Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló [5/2023](#) (I.12.) Korm. rendelet értelmében az ivóvízszolgáltatóknak ivóvízbiztonsági tervet kell készíteniük, amely lényegében az ivóvízellátó rendszer kockázatértékelése és -kezelése.

A korszerű ivóvízbiztonsági terv összhangban van a WHO (World Health Organization – Egészségügyi Világszervezet) [ivóvízminőségi és vízbiztonsági iránymutatásaival](#), az EU módosított ivóvíz irányelvben ((EU) [2020/2184](#), irányelv) és a hazai új ivóvíz kormányrendeletben ([5/2023](#) (I. 12.) Korm. rendelet) megfogalmazott elvekkel, valamint gyakorlati útmutatást nyújt a vízmű és a hálózat üzemeltetésben dolgozó munkatársaknak.

A vízügyi igazgatási szervek számos nyers adatot gyűjtenek a vízbiztonsági tervek elkészítéséhez. Az EU ivóvíz irányelve azonban olyan adatok felhasználását és értékelését várja el a tagországoktól, amelyek a Víz Keretirányelvben ([2000/60/EK](#)) előírt vízgyűjtő-gazdálkodási tervek elkészítéséhez is szükségesek. Az Országos Vízügyi Főigazgatóság ([OVF](#)) egy olyan rendszer kidolgozását végzi, amely segítséget nyújt ahhoz, hogy a vízgyűjtő-gazdálkodás-tervezésben már feldolgozott adatok és információk átadhatóak legyenek a vízművállalatoknak és az illetékes hatóságoknak ([Borsányi 2023](#)).

- Magyarországon több mint százezer kilométer a víz- és szennyvízhálózat hossza, amely a lakosság számára biztosítja a vezetékes vízellátást és a szennyvízelvezetést.
- Hazánkban a közműves ivóvízzel ellátott lakások aránya csaknem 100 százalékos. A környező országokban ez az arány: Horvátországban 86, Romániában 74, keleti szomszédainknál az északkeleti régióban pedig alig haladja meg az 50 százalékot.
- A csatornázottság 2023-ban Magyarországon átlagosan 83,5 százalék, Romániában 37, Horvátországban pedig 32 százalék volt.
- A közüzemi vízművek által a lakosság részére szolgáltatott egy főre jutó ivóvízmennyiség szempontjából az Európai Unió tagállami sorrendjében Magyarország a második alsó ötödben található, ami környezetvédelmi szempontból jó, és fejlett víztakarékosságot jelez (Csala, Cseh 2024).
- Korábbi Infojegyzet a témában: [Víziközmű-szolgáltatás \(2023/8\)](#).

AZ EURÓPAI UNIÓ IVÓVÍZ IRÁNYELVE

Az Európai Unió felülvizsgált ivóvíz irányelve ((EU) [2020/2184](#), irányelv) 2021 januárjában lépett hatályba. Célja, a lakosság és a környezet megóvása a szennyezett ivóvíz káros hatásaitól, valamint az ivóvízhez való hozzáférés javítása (az Európai Vegyianyag-ügynökség, [ECHA honlapja](#)).

A korábbi ivóvíz irányelv (98/83/EK irányelv) felülvizsgálata során megállapításra került, hogy az ivóvízzel érintkező berendezések és anyagok minőségbiztosításával kapcsolatos rendelkezések nagy jogi rugalmasságot engedélyeztek, amely eltérő tagállami jóváhagyási rendszerek kialakulását eredményezte az Európai Unió tagállamaiban. Emiatt az új ivóvíz irányelv higiéniés minimumkövetelményeket vezetett be az emberi fogyasztásra szánt víz kivételére, kezelésére, tárolására vagy elosztására szolgáló anyagok tekintetében ([2020/2184/EU irányelv](#)).

Európai pozitív listák

Az új irányelv előírása szerint a vízforrás és a vízcsap között az ivóvízzel érintkezésbe kerülő anyagok előállításához használt kiindulási anyagokat, vagy összetevőket fel kell venni a négy európai pozitív lista valamelyikére ([az ECHA honlapja](#)).

Az **európai pozitív listák** az anyaggyártás során felhasználásra engedélyezett anyagok – nevezetesen a szerves, cement típusú, fémes, zománc és kerámia vagy egyéb szervesetlen anyagok – típusának ismeretében a kiindulási anyagokról, illetve az anyagösszetételekről összeállított listák. Valamely kiindulási anyag vagy összetevő csak kockázatértékelését követően kerülhet fel az európai pozitív listákra ([2020/2184/EU irányelv](#)).

Az európai pozitív listák tervezetét a tagállami bejelentések alapján az **Európai Vegyianyag-ügynökség** (European Chemicals Agency, [ECHA](#)) állítja össze. Az uniós tagállamok 2021. július 12-ig értesítették az ECHA-t saját nemzeti pozitív listáikról és többek között a kockázatértékelési jelentéseikről. Az ECHA ellenőrzi a listán szereplő bejegyzéseket, majd megküldi azokat az Európai Bizottság részére. A listák elfogadásáról a Bizottság dönt,

melynek végső határideje 2025. január 12. A pozitív listák közzétételét követően az ECHA a továbbiakban is aktualizálja a listákat ([az ECHA honlapja](#)).

Megfigyelési listák

Az új ivóvíz irányelv vezette be a **megfigyelési lista** fogalmát, amely a tudományos közösség illetve a polgárok számára az ivóvízben lévő, egészségügyi okokból aggodalmat okozó anyagokra és vegyületekre – például gyógyszerre, hormonháztartást zavaró vegyületekre, vagy a mikroműanyagokra – vonatkozik. Ha az ivóvízben az emberi egészségre potenciális kockázatot jelentő anyag, vagy vegyület valószínűsíthető, akkor azt fel kell venni a megfigyelési listára. Az első megfigyelési lista 2022. január 19-én jelent meg az Európai Bizottság [2022/679](#) számú végrehajtási határozatában ([2020/2184/EU irányelv](#)).

Az ivóvíz minőségét javító egyéb követelmények

Az Európai Bizottság 2024. január 23-án további [jogszabályokat](#) fogadott el az ivóvízzel érintkezésbe kerülő anyagokkal és termékekkel kapcsolatos higiéniai alapkövetelményekről. A jogszabályok kihirdetése után az új szabványok várhatóan 2026. december 31-től alkalmazandóak, amelyek csökkentik a káros anyagok ivóvízbe történő kioldódásának kockázatát ([European Commission](#)).

Az ivóvízben előforduló mikroműanyagok mérésére a tagállamok eddig többféle módszert alkalmaztak, amely nehézkessé tette a megfigyelési eredmények összehasonlítását. Ennek megoldásaként az Európai Bizottság 2024. március 11-én [felhatalmazáson alapuló határozatot](#) fogadott el az emberi fogyasztásra alkalmas ivóvízben található mikroműanyagok mérésére szolgáló módszertanról.

Az ivóvíz irányelv értelmében a tagállamoknak nyilatkoznuk kell az ivóvíz kivételi pontjainak vízgyűjtő területeire vonatkozó kockázatértékelésről és -kezelésről, melynek első határideje 2027. január 12. Ehhez hasonlóan az ivóvíz ellátórendszer kockázatértékelését is el kell végezni 2029. január 12-ig. A kockázatértékeléseket hatévente felül kell vizsgálni és naprakésszé tenni ([2020/2184/EU irányelv](#)).

MAGYARORSZÁG IVÓVÍZ ELLÁTÁSA

Magyarországon az ivóvíz elsősorban felszín alatti vízből (főként rétegvízből és parti szűrésű kutakból) származik, a felszíni vízkivétel a teljes ivóvízellátás kevesebb, mint 5–7 százaléka.

A közüzemi ivóvízellátó rendszerek száma nem változott jelentősen a korábbi évekhez képest, számuk közel 1500 darab, amelyek elszórtnan helyezkednek el az országban. Az ivóvízellátó-rendszereket 389 ivóvíz-szolgáltató üzemelteti. Becslések szerint a lakosság 3 százalékát látják el egyedi vízellátó rendszerek, főként Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest vármegyékben. Mintegy 200 ezer ember vízellátása ismeretlen, ők valószínűleg saját kútról vagy települési közkifolyókról vesznek vizet (NNGYK 2023).

Az ivóvíz minőségi követelményei

Az ivóvíz minőségi követelményeiről szóló korábbi kormányrendeletet (201/2001. (X. 25.)) 2023 januárjában az 5/2023. (I. 12.) Korm. rendelet váltotta fel. Az új rendelet célja az ivóvízfogyasztás iránti bizalom növelése. Ezt tükrözi az új fogalmak megjelenése a rendeletben, mint például anyagösszetétel, gyermekintézmény, kockázatértékelés, kockázatkezelés.

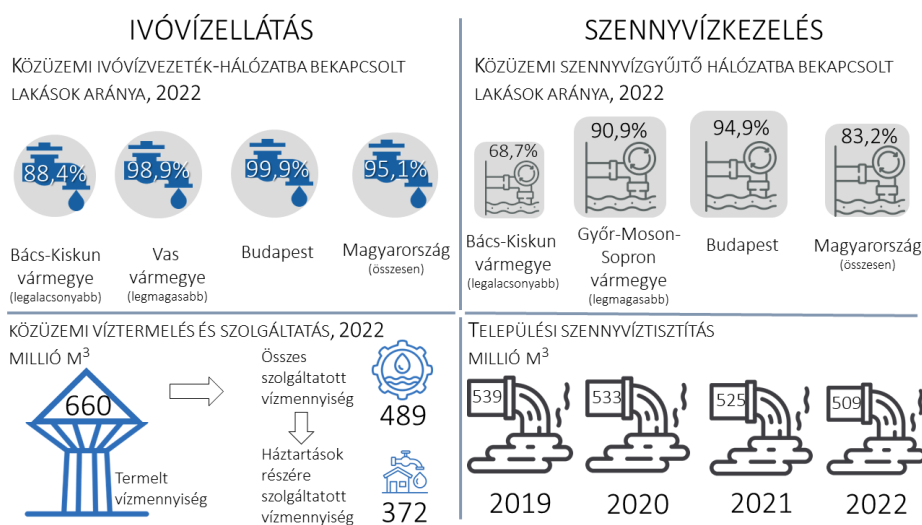
Az új rendeletben az ivóvíz minőségére vonatkozó határértékek több esetben is megváltoztak. A vizsgálandó anyagok köre kibővült, új fertőtlenítőszer-maradékok (haloecetsav, klorát) illetve a műanyaggyártás egyik alapanyaga (biszfenolA) kerültek fel a listára. Az ólom és a króm – amelyek az emberi egészséget súlyosan veszélyeztető anyagok – határértékei szigorúbbak lettek (ólom: 5 µg/l a korábbi 10 helyett; króm: 25 µg/l a korábbi 50 helyett. A Nemzeti Népegészségügyi Központ (NNK) néhány éve

készítette el a valós méréseken alapuló hazai csapvíz ólomtartalmának kockázati térképét.

Az ivóvíz minőségi ellenőrzését minden évben legkésőbb január 31-ig el kell végezni.

Új területként jelenik meg a rendeletben a kockázatértékelés és kockázatkezelés, ami a korábban már kijelölt vízgyűjtő területre elkészített ivóvíz biztonsági terv kiegészítése veszélyelemzéssel, kockázatértékeléssel, és kockázatkezelési rendszerrel.

1. ábra: Ivóvízellátás és szennyvízkezelés Magyarországon

Forrás: [Infoszolg/KSH 2023a](#), [KSH 2023b](#), [KSH 2023c](#)

Az ivóvízzel érintkezésbe kerülő anyagok is nagyobb figyelmet kaptak. Kizárólag olyan termékek, vegyszerek és szűrőanyagok használhatóak, amelyek az ECHA által összeállított európai pozitív listán szerepelnek (TRV Zrt.).

Víziközmű-szolgáltatások integrációja

2023-ban a víziközmű-szolgáltatásról szóló 2011. évi CCIX. törvény módosításával lezajlott a törvény által előírt integrációs program, amelynek során tizennégy, korábban többségi önkormányzati tulajdonú víziközmű-szolgáltató az állami szolgáltatók köréhez csatlakozott. Az integráció előtt a magyar állam összesen hat víziközmű-szolgáltató társaság tulajdonosa volt (Csala, Cseh 2024). Jelenleg (2024. május) tehát a magyar állam húsz gazdálkodó szervezet felett rendelkezik közvetlen irányítással.

2021. január 1-je óta a Nemzeti Vízművek gyakorolja a magyar államot megillető tulajdonosi jogokat és kötelezettségeket az állami tulajdonú víziközmű-szolgáltató társaságok, és az állami tulajdonú víziközmű rendszerek felett, az Energiaügyi Minisztérium stratégiai kontrollja mellett (a Nemzeti Vízművek [honlapja](#)).

A víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény módosításával az önkormányzatok számára lehetővé vált, hogy ha nem tudnak vagy nem akarnak víziközmű-ellátási kötelezettségüknek eleget tenni, akkor az ellátási felelősséget és az ehhez kapcsolódó vagyont, valamint a szolgáltató társaságban fennálló tulajdonosi részesedést önkéntesen és ingyenesen átadhatják a magyar állam részére. **A 2023-ban történt integráció során 844 önkormányzat döntött a csatlakozás**

mellett, amellyel 644 víziközmű-rendszert adtak át.

A víziközmű integrációhoz jelentős befektetés és finanszírozás szükséges, ideértve az infrastrukturális fejlesztéseket, a technológiai innovációkat, valamint a karbantartási költségeket. Az új technológiák és a modernizáció jelentős szerepet játszanak a víziközmű-szolgáltatások hatékonyságának növelésében és a fenntarthatóság elősegítésében. A közműszolgáltatások színvonalának emelése, az ágazat köztulajdonú vállalatai működőképességének biztosítása, a nemzeti vízkincs védelme és hatékony hasznosítása érdekében az Energiaügyi Minisztériumban önálló – a víziközmű-ágazatért felelős – államtitkárság jött létre (Csala, Cseh 2024).

Források:

- [5/2023.](#) (I. 12.) Korm. rendelet
- [2011. évi CCIX.](#) törvény
- a víziközmű-szolgáltatásról
- az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- A Nemzeti Vízművek [honlapja](#)
- Az ECHA [honlapja](#)
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) [2020/2184 irányelve](#) (2020. december 16.) az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről
- Borsányi Máttyás (2023): Ivóvízbiztonság javítása a vezetékes ivóvízellátási lánc veszélyeinek felderítése, a kockázatok értékelése és csökkentésük útján – az Ivóvízbiztonsági szakmai nap előadásainak összefoglalói és ajánlásai. [Hidrológiai Közlöny](#) 103 (4): 73–75.
- Csala Elvira, Cseh Balázs (2024): Önkormányzati szempontok és szabályozási kihívások a fenntartható vízgazdálkodás kontextusában. *Jegyző* 2024 (1): 6–10.
- [European Commission](#): Drinking water
- Nagy Rudolf (2023): Az ivóvízellátás egyes környezetbiztonsági szempontjai. [Hadmérnök](#) 18 (1): 59–74.
- [NNK](#) (Nemzeti Népegészségügyi és Gyógyszerészeti Központ) (2023): Magyarország ivóvizének minősége, 2022.
- [TRV Zrt.](#) (Tiszamenti regionális Vízművek): Fontos rendelet élesedett az ivóvízzel kapcsolatban.